

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Ljuvalund

Omslagsfoto: Per Folkesson

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000- områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtyperns utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på

”kartverket skyddad natur”. I kartverket söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information (se bilaga för användarhandledning).

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. Det görs på Miljödataportalen.

För mer information om Natura 2000:

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller telefon 010-22 340 00

Naturvårdsverkets hemsida: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Miljödataportalen: <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0220350 Ljuvalund

Kommun: Nyköping

Områdets totala areal: 26,2 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen:

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-19

Markägarförhållanden: Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2000-07-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9010 - Taiga

1386 - Grön sköldmossa, *Buxbaumia viridis*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området. Syftet med detta område är att bevara en välutvecklad barrnatskog med stort lövinslag samt den mångfald av strukturer och sällsynta arter som är knutna till denna.

Prioriterade bevarandevärden: I Natura 2000-området Ljuvalund är de prioriterade bevarandevärdena skogsnaturtypen taiga med sin orörda karaktär och förekomst av grön sköldmossa.

Motivering: Området har höga naturvärden knutna till gammal, variationsrik skog med lång kontinuitet och till artförekomsten av grön sköldmossa. Här finns viktiga strukturer som gamla träd, död ved och en rik biologisk mångfald med flera sällsynta eller rödlistade arter som t.ex. skrovellav, kandelabersvamp, stor aspticka, tallticka och ullticka. Området ingår i Ljuvalunds naturreservat.

Prioriterade åtgärder: Syftet ska uppnås genom att området i huvudsak får utvecklas fritt och till viss del genom aktiv skötsel som syftar till att få till stånd lövträdsföryngring och ny lövsuccesion.

Beskrivning av området

Ljuvalund är en barrnatskog belägen ca 4 km nordost om Ripsa kyrka i Nyköpings kommun. Området angränsar till Båven i norr och består av två skogsklädda höjder, en i öster och en i väster, åtskilda från varandra av en smal betesmark som går ner till stranden. Det typiska för området är den stora arealen med mer eller mindre lövrik barrnatskog. Dels finns ensartad gran- och tallskog, dels barrblandskog. Lövrikdomen gör sig särskilt gällande i väster där rikligt med asp ingår i barrblandskogen, medan den östra delen är mer barrträdsdominerad. Gamla grova tallar och granar mellan 150-250 år förekommer allmänt och död ved förekommer rikligt lokalt.

Naturvärdena är främst knutna till den gamla lövrika barrnatskogen med dess mångfald av strukturer och speciella gammelskogsarter. I området är en rad, för Södermanlands län, relativt sällsynta arter registrerade, både av vedsvampar och olika kryptogamer. De tre rödlistade arterna kandelabersvamp, stor aspticka och skrovellav är några av de viktiga. Alla finns i rödlistans kategori NT (nära hotad). Den mest ovanliga av dessa i länet är skrovellav, som har hittats på en gammal ek. Arten har endast rapporterats på en annan lokal i länet under de senaste 50 åren, men några äldre fynduppgifter finns. Skrovellav uppträder uteslutande på platser med lång kontinuitet av gamla lövträd och visar på miljöer med jämn och hög fuktighet.

På bergskullarna sticker urberg av gnejs fram i dagen. I sluttningar och flackare partier övertar morän medan åkerlera (glaciala sediment) endast finns i liten utsträckning och endast i låglänta delar. I det västra delområdet finns en mycket markant bergskulle från vilken man har en fin vy ut över Båven, där finns också två gamla stensättningar från järnåldern.

Vad kan påverka negativt

Området är skyddat som naturreservat. Så länge föreskrifterna för naturreservatet följs är nedanstående punkter de främsta hoten mot arter och naturtyper i området:

- Negativ påverkan från omgivningen, t.ex. alltför omfattande avverkningar i angränsande bestånd som leder till förändrat lokalklimat, ökar risken för till exempel stormfällningar och en inväxande hyggesvegetation.
- Vägdragningar, markberedning eller annan exploatering i anslutning till området som medför hydrologiska störningar.
- Brist på viktiga substrat i området; död ved i form av grenar, torrträd och lågor i olika nedbrytningsstadier för vedlevande arter samt barkstrukturer för epifyter och förnalager för svampar.
- Brist på naturskogssubstrat och lämpliga spridningsvägar för arter knutna till taiga i det omgivande landskapet.
- Kraftig betespåverkan från klövvilt som kan leda till att föryngring av lövträd i området uteblir.
- Succesion som leder till att gran tar över helt i lövträdsrika delar av området.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Skydd: Området är skyddat som naturreservat.

Skötsel: Områdets sköts enligt naturreservatets skötselplan.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9010 - Taiga

Areal: 25,94 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

I Ljuvalund finns dels ensartad gran- och tallskog, dels barrblandskog. Lövrikdomen gör sig särskilt gällande i väster där rikligt med asp ingår i barrblandskogen, bland annat söder om den stora bergskullen där skogen är produktiv och storgvuxen. I barrskogen ingår annars enstaka björkar samt ek, och buskar av hassel, en, rosor och måbär. På bergstopparna växer gammal öppen hållmarkstallskog med främst lavar och mossor i markskiktet. Vanliga vegetationstyper är bredbladig grästyp och blåbärstyp samt små partier lågörttyp i öster. Nära betesmarken ingår ett litet parti yngre granskog.

Över större delen av arealen är barrskogen gammal, olikåldrig och flerskiktad med ojämn slutenhet. Gamla grova tallar och granar mellan 150-250 år förekommer allmänt medan genomsnittlig trädålder antas vara ca 130-140 år. Död ved förekommer lokalt rikligt, mera sparsamt i andra delar av området. Bland annat finns mycket död ved i den produktiva södra delen av västra delområdet, där blandskogen av gran, tall och asp är som grövst. Här finns mängder av gran- och asplågor i många olika dimensioner och nedbrytningsstadier. Troligen har området träd- och lågakontinuitet. Den långa obrutna kontinuiteten samt förhållandevis stor mängd död ved och hög luftfuktighet gör att en lång rad ovanliga lavar och vedsvampar kan växa i området. I hållmarkstallskogen, där marken närmast saknar vegetation på vissa platser och endast mossor och lavar klarar sig, finns gamla, krokiga furor med döda grenar och pansarbark, och en del lågor och torrträd. Här har även några gamla krokiga ekar klamrat sig fast i bergsbranterna.

Värdefulla element i naturskogen är vidare gamla grova granar och aspar, enstaka gamla grova ekar med håligheter och mulm, gamla senvuxna ekar med mossfällar, gamla grova aspar med vedsvampar, bohål och mossfällar, högstubbar av lövträd, döda lövträd med hackmärken efter hackspettar och block med mossfällar. Endast enstaka spår av avverkningar i form av några gamla stubbar. I området finns ett rikt djurliv med ett hårt betestryck av främst dovhjort.

Bevarandemål

Taigan ska ha naturskogskaraktär med värdefulla strukturer som gamla tallar, granar och aspar samt död ved. På hållmarkerna ska trädskiktet domineras av tall med gamla knotiga senvuxna tallar, medan den mer produktiva marken ska domineras av gran med ett stort inslag av lövträd. Det ska finnas död ved i olika nedbrytningsstadier och former såsom lågor, torrakor, hålträd och högstubbar. Det ska finnas tillräcklig föryngring av tall och lövträd i området, för att de unga träden på sikt ska kunna ersätta de äldre. Skogen ska präglas av naturliga processer och småskaliga naturliga störningar eller skötselåtgärder som efterliknar sådana, t.ex. åldrande och avdöende, insektsangrepp, storm eller brand. Skogen ska hysa en hög biologisk mångfald av kärleväxter, mossor, lavar, svampar, fåglar och skalbaggar. Typiska arter som t.ex. grön sköldmossa, kandelabersvamp, stor aspticka, barkticka, tallticka, ullticka, bårdlav och skrovellav ska förekomma inom området. Arealen taiga ska vara minst 25,9 ha.

Bevarandeåtgärder

Till stora delar fri utveckling, på sikt kommer vissa delar behöva aktiv skötsel i form av naturvårdsbränning eller insatser som påminner om brandens funktion för att få ny lövsuccession. Bevarandeåtgärder för området finns mer utförligt beskrivna i skötselplanen för

naturreservatet.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

1386 - Grön sköldmossa, *Buxbaumia viridis*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Grön sköldmossa har ett mycket anspråkslöst vegetativt stadium och det är i stället den gröna, skaftade sporkapseln som ger mossan dess karaktäristiska utseende. Vanligtvis finns endast några få sporkapslar på varje låga/stubbe. Arten har en vid världsutbredning men är sällsynt i Norden. I Sverige är den vanligast i Uppland, Sörmland och Östergötland samt i området väster om Vänern. Till skillnad från flertalet andra arter typiska för grov gammal ved av gran, är utbredningen sydlig och arten förekommer knappast alls ovanför norrlandsgränsen. Arten växer på multnande stammar och stubbar på frisk – fuktig mark, främst i barrskog. Substratet är i regel granved som är riktigt murken och mjuk, men den förekommer också på tall och diverse lövträd, samt i sällsynta fall även direkt på humusrik skogsmark. De substrat mossan föredrar är relativt kortlivade och därför är det viktigt att det finns en kontinuerlig tillgång på lämplig ved inom spridningsavstånd.

I Ljuvalund påträffades grön sköldmossa på en granlåga (favoritsubstratet).

Bevarandemål

Grön sköldmossa ska finnas i en livskraftig population. Tillgången på substrat, främst i form av granved, ska vara riklig, kontinuerlig och finnas i olika nedbrytningsstadier. Arealen taiga, vilken är artens livsmiljö ska vara minst 25,9 ha.

Negativ påverkan

- Minskad tillgång på död ved av lämpliga trädslag, av rätt dimensioner och kvalitet. Detta är en risk som främst kan uppstå om naturliga störningsregimer inte tillåts att verka.
- Avverkningar som medför ökad exponering och uttorkning av för arten lämpliga substrat.
- Kraftiga stormfällningar som medför generationsglapp av gammal gran. Risken för kraftiga stormfällningar ökar om hyggen tas upp intill Natura 2000-området.
- Artens låga numerär i området och risken att slås ut av tillfälliga händelser.
- Brist på lämpligt substrat i omgivande landskap som en följd av skogsbruk eller ändrad markanvändning som leder till att död ved av rätt typ för grön sköldmossa försvinner och inte nybildas.

Bevarandeåtgärder

Fri utveckling med vissa insatser för att tillskapa död ved.

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd: Länsstyrelsen har i dagsläget inte tillräcklig kunskap om artens förekomst och utbredning i området för att kunna ange dess bevarandetillstånd. Inventering av arten saknas för området.

Dokumentation

Exempel på arter som har noterats i området:

Kärlväxter:

Ormbär

Lavar:

Bårdlav

Gammelgranslav

Rostfläck

Skrovellav

Mossor:

Grön sköldmossa

Stubbspretmossa

Vågig sidenmossa

Svampar:

Barkticka

Kandelabersvamp

Stor aspticka

Tallticka

Ullticka

Referenser

ArtDatabanken. 2017. Rödlistade arter i Sverige 2015.

Artportalen. 2017. Artfynd (september 2017).

Art- och naturtypsvisa vägledning. Natura 2000. Naturvårdsverkets hemsida, 2017.

Ekonomiskakartan. 1958. Kartbladsnr: 9H 8d. Edeby

Häradskartan. 1901. Rönö och Hölebohärad, nordvästra delen. Nr 11.

Länsstyrelsen i Södermanlands län 1991: Sörmlands Natur. Naturvårdsprogram. ID-nr: 82-41.

Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2006. Bevarandeplan för Natura 2000-området Edeby (SE0220350) Nyköpings kommun.

Naturvårdsverket, 2012. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1. Naturvårdsverkets hemsida.

Naturvårdsverket, 2011. Vägledning för svenska arter i habitatdirektivets bilaga 2.

Naturvårdsverkets hemsida.

Riksintresse för friluftsliv, Båven-området: F12.

Riksintresse för naturvård, Båven-området: NRO 04 011.

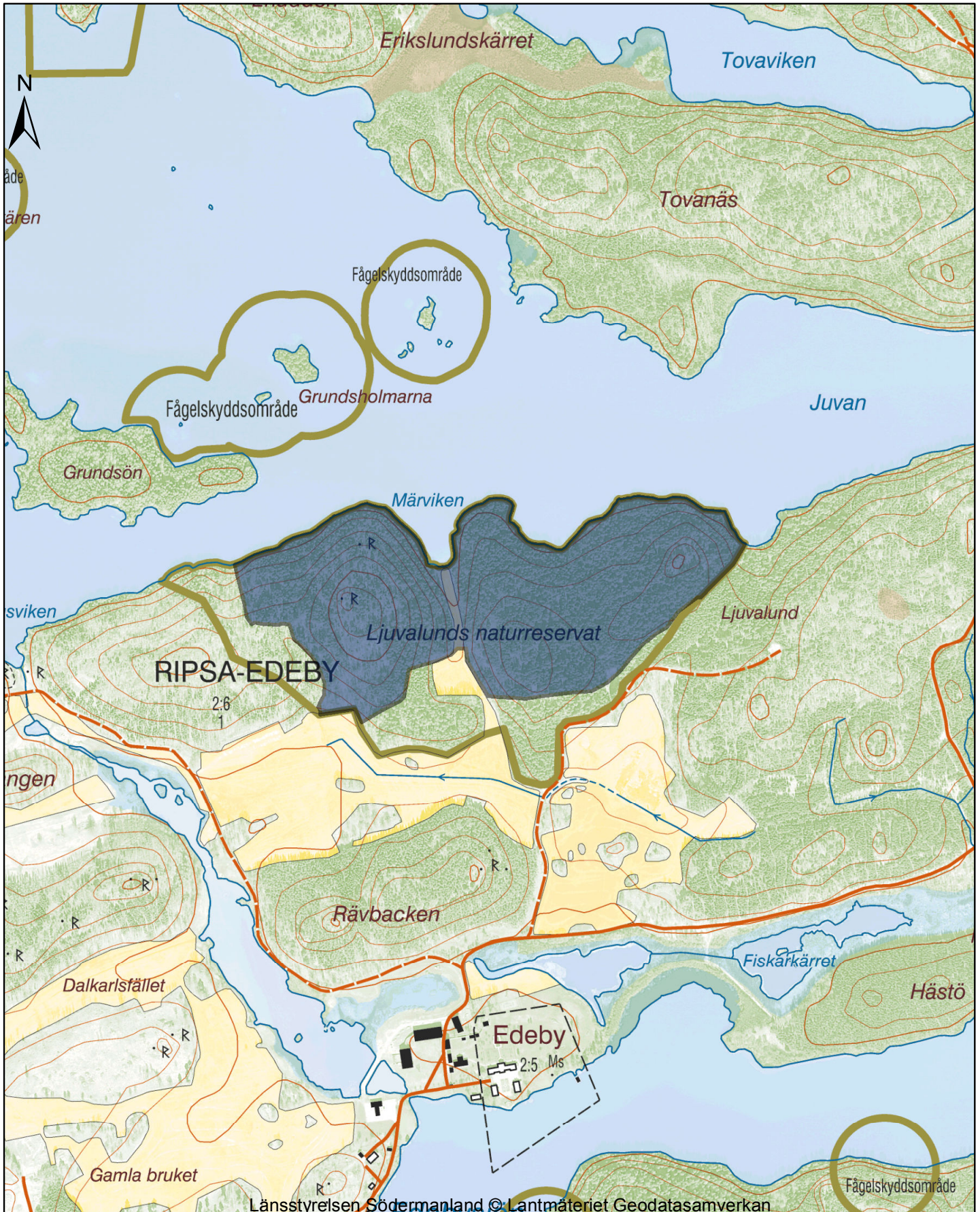
SGU. Berggrundskartan. 1865. Kartblad: Malmköping.

SGU. Jordartskartan. 9H NV. Digitalutgåvan, 1982.

Inventeringar

Länsstyrelsen i Södermanlands län. Natura2000-inventering.

Skogsstyrelsens Nyckelbiotopsinventering. Objekt nr: N 5116-1995.

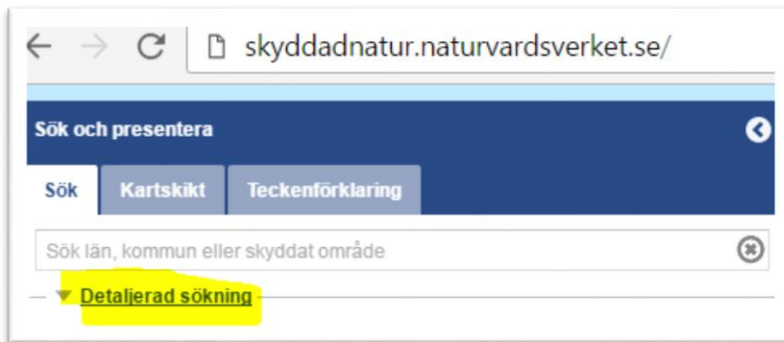

Karttjänst Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

För att få en bild av var i respektive Natura 2000-område naturtyperna finns kan Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur användas.

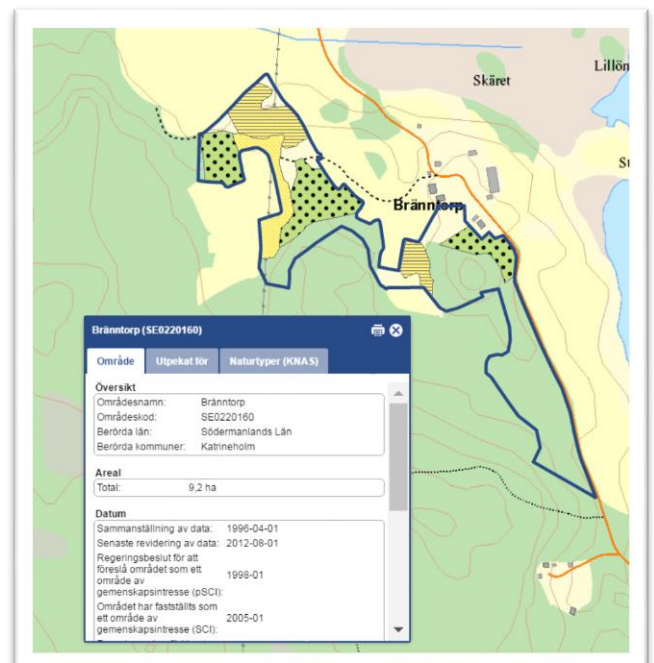
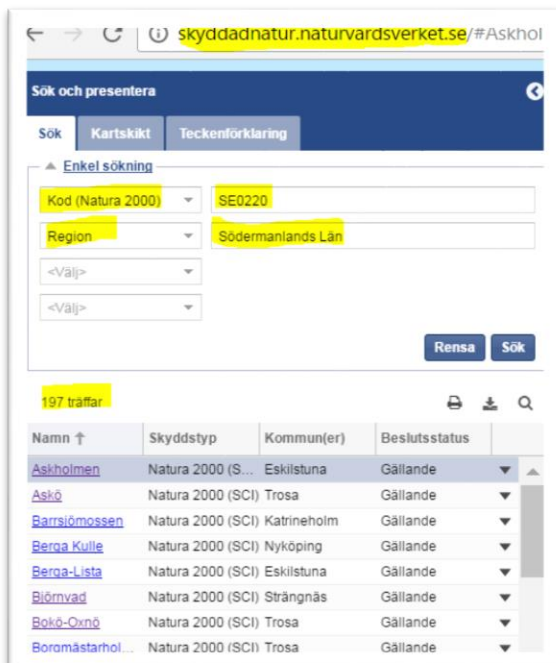
Välj "Detaljerad sökning"

Välj alternativ *Kod (Natura 2000)* skriv in SE0220

Välj *Region* och sök fram Södermanlands län

Sök, det ska bli 197 träffar. När man klickar på ett av namnen i listan kommer man dit i kartan.

För att se Naturtyper för områdena i kartan gå in på fliken "Kartskikt".

Avmarkera allt i *Naturvårdsregistret*. Det är endast *Naturtypskarteringar* > *Natura naturtypskartan (NNK)* > *Naturtyper (ytor)* som ska vara markerade. Klicka sedan i kartan på den naturtyp du vill veta mer om så kommer en informationsruta upp i fönstret.

